

O POPIELCU...

18 lutego 2015

Zmiłuj się nade mną, Boże, w łaskawości swojej,
W ogromie swej litości zgładź moją nieprawość.
Obmyj mnie zupełnie z mojej winy
I oczyść mnie z grzechu mojego.

Uznaję bowiem nieprawość swoją,
A grzech mój jest zawsze przede mną.
Przeciwko Tobie zgrzeszyłem
I uczyniłem, co złe jest, przed Tobą.

(Ps 51, 1-6)

Ranga postu w trakcie przygotowania do Paschy

W połowie II w. pojawia się przygotowanie do Paschy rozumianej wówczas jako wspomnienie zbawczej śmierci Chrystusa (Wielki Piątek). Jedne kościoły w Galii zachowują post w Wielki Piątek, inne również w Wielką Sobotę, a niektóre już w Wielki Czwartek czy nawet w Wielką Środę. Wierni w Afryce, podobnie jak w Rzymie, zobowiązani są do postu w Wielki Piątek i w Wielką Sobotę. Kościół w Egipcie zna post tygodniowy, ale i tu panuje pewna dowolność. Czterdziestodniowe przygotowanie do święta Paschy przyjmuje się na początku IV w. i rozpoczyna się w pierwszą niedzielę Wielkiego Postu. Z biegiem czasu rodzi się przekonanie, że post jest najważniejszą i prawie jedyną formą przygotowania do uroczystości.

Ponieważ w niedzielę nie poszczono, należało przesunąć początek Wielkiego Postu, dodając brakujące dni. Dokonywało się to stopniowo i od VII w. Środa Popielcowa rozpoczyna okres przygotowania paschalnego.

Doskonalenie w uczynkach miłosierdzia

Obrzęd posypywania popiołem pojawia się w IX w. i jest związany z pokutą publiczną. Chrześcijanie, którzy dopuścili się ciężkich grzechów musieli na początku Wielkiego Postu przywdziać szaty pokutne, biskup posypywał ich głowy popiołem i po odmówieniu psalmów pokutnych wyprowadzał ze świątyni. Byli oni w ten sposób wyłączeni ze wspólnoty eucharystycznej i zobowiązani do publicznej pokuty i do zadośćuczynienia poprzez post, modlitwę i jałmużnę (uczynki miłosierdzia). Dopiero w Wielki Czwartek biskup udzielał im rozgrzeszenia i pocałunku pokoju wprowadzając do wspólnoty wiernych.

Z biegiem czasu Kościół złagodził tę formę publicznej pokuty. Już w średniowieczu wierni zaczęli dobrowolnie pełnić pokutę i przyjmować w czasie liturgii na głowę popiół. Tego rodzaju praktyka przetrwała w liturgii Kościoła aż do naszych czasów.

By następowała wewnętrzna przemiana człowieka

Dlatego wierni dzisiaj bardzo licznie gromadzą się w świątyniach i biorą udział w zgromadzeniu Eucharystycznym, w czasie którego po homilii przyjmują na głowę poświęcony popiół, uzyskany z palm używanych w liturgii Niedzieli Palmowej ubiegłego roku (były one symbolem tryumfu i chwały). „Pamiętaj człowiecze, że prochem jesteś i w proch się obrócisz". Jest to zewnętrzny znak rozpoczęcia publicznej pokuty, która jest odpowiednikiem greckiego słowa *„metanoia"* - wewnętrzna przemiana człowieka. Nie wszyscy wierni mogą brać w tym dniu udział w liturgii parafialnej, dlatego ich bliscy zabierają ze sobą do domu poświęcony popiół.

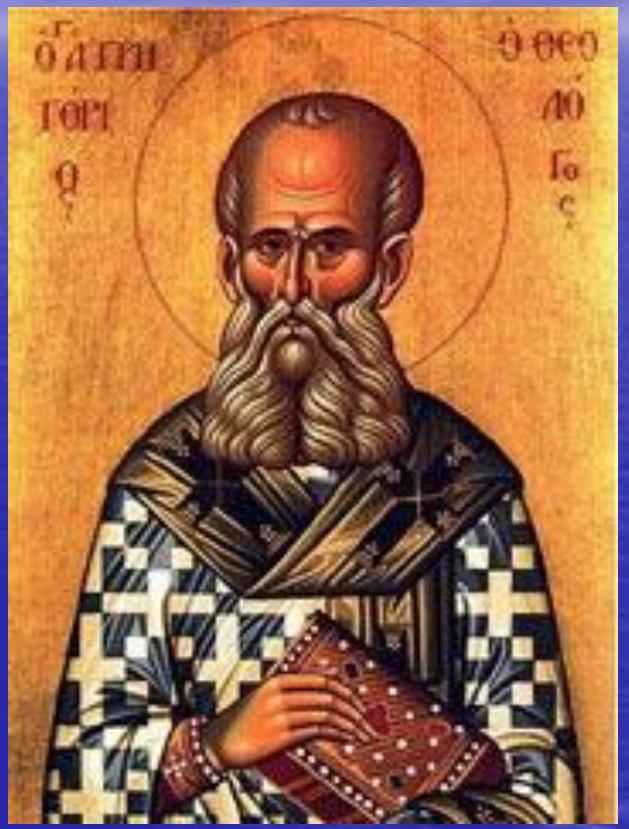

Święci, poeci, pisarze, myśliciele o poście i pokucie...

[...] Winniśmy jednak wiedzieć, iż w pokusie są trzy stopnie: podniecenie, upodobanie, przyzwolenie. W naszych pokusach często poddajemy się upodobaniu, a nawet na nie zezwalamy, pochodzą one bowiem z grzesznego ciała; nosimy w sobie to, co wywołuje nasze walki. Bóg zaś, który się wcielił w łonie Dziewicy, przyszedł na świat bez grzechu i nie odczuwał w sobie żadnej walki.

Odwieczny wróg wystąpił przeciw pierwszemu człowiekowi, naszemu praojcu, z trzema pokusami: łakomstwem, próżną chwałą i chciwością. Kusił go łakomstwem pokazując na drzewie zakazany owoc i namawiając do jego spożycia.

Kusił Go łakomstwem, mówiąc: „Rzecz, aby te kamienie stały się chlebem". [...]

Św. Grzegorz I Wielki, papież

Święci, poeci, pisarze, myśliciele o poście i pokucie...

[...] Gdybyś wiedział. Gdybyś wiedział, że odchodzisz. Ale tobie się zdaje, że idziesz naprzód.

Gdybyś wiedział, że trwonisz, kłamiesz, oszukujesz, tracisz czas, jesteś nieuczciwy. Ale ty myślisz, że żyjesz rozsądnie, racjonalnie, roztropnie.

Gdybyś wiedział, że krzywdzisz. Ale ty masz zestaw motywów, precyzyjną konstrukcję uzasadnień, które wypracowałeś sobie przy kolejnych klęskach, bolesnych doświadczeniach albo sukcesach, zwycięstwach.

Dlatego bądź uważny na niepokoje swojego sumienia, na sygnały ostrzegawcze, jakie się w tobie zapalają. To jest jedyna szansa powrotu. [...]

Ks. Mieczysław Maliński

Święci, poeci, pisarze, myśliciele o poście i pokucie...

**Od ciemnej grudki prochu, którą smolisz ręce,
z namaszczeniem rzuconej w Popielcową Środę-
cichutka radość wzbiera. O, rzuć prochu więcej,
na warkocz, na czuprynę, w książeczki, na brodę...
Bo przecież od tej grudki-wiosna w drzwiach kościoła
(...) Będzie więcej spowiedzi i dobrych przyrzeczeń-
wiele rzeczy skradzionych powróci w czas krótki-
a wszystko się rozpocznie po prostu od Środy,
i właśnie od popiołu... od smolącej grudki.**

Ks. Jan Twardowski

Tekst przyg. i opr.: E.Bigott
Red. i opr. graf.: AS
Źródła:
- *Ojcowie żywi IV „Karmię Was tym, czym żyję"* w opr. ks. Marka Starowieyskiego i ks. Jana Miazka;
- *Rytuał rodzinny,* bp Józef Wysocki
- *Modlitwa na każdy dzień,* ks. Mieczysław Maliński